

Huismus- en vleermuisonderzoek aan de Laan van Westmolen te Mijnsheerenland

Aanvullend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

Colofon

Status:	Definitief
Project:	BE/2019/245
Datum:	20 november 2019
Samensteller(s):	ir. T.W.D. Schrader
Collegiale toets:	ir. ing. K.J. Rebergen
Opdrachtgever:	

HW WONEN
Lamborghiniweg 4
3261 ND Oud-Beijerland

Contactpersoon:	Dhr. B. de Rooij, projectleider
-----------------	---------------------------------

Disclaimer

Blom Ecologie B.V. is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie B.V.

© Blom Ecologie B.V. / HW Wonen

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie B.V. worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld.

Inhoud

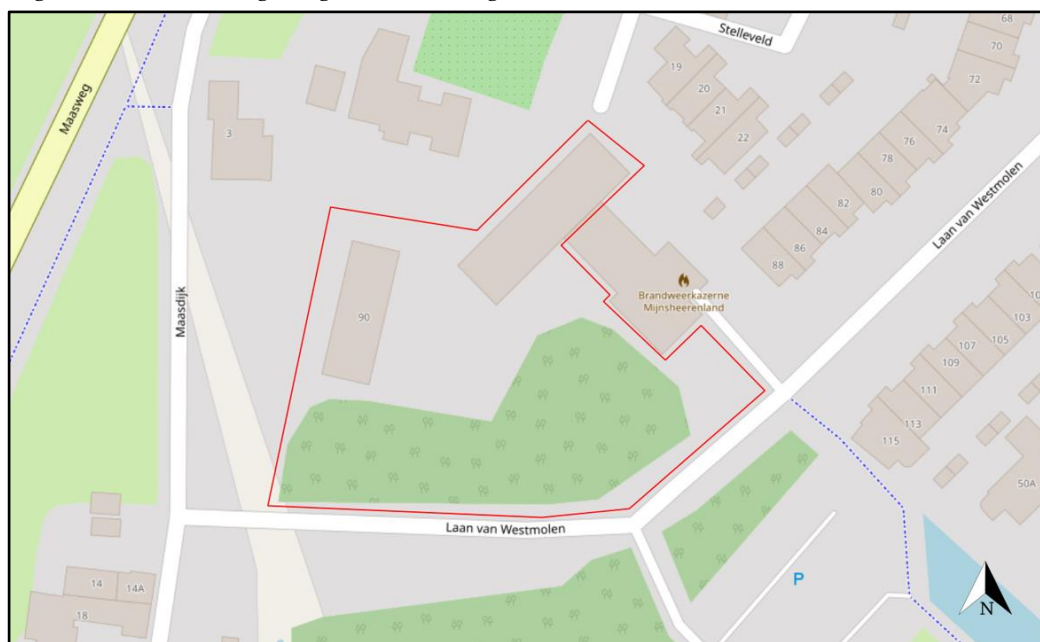
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Plangebied	6
1.3 Werkzaamheden	6
1.4 Te verwachten soorten en functies	6
1.5 Kader Wet natuurbescherming	7
2 Methode	9
2.1 Theoretisch kader	9
2.2 Praktische uitvoering	10
2.3 Inventarisaties	12
3 Resultaten	15
3.1 Huismus	15
3.2 Vleermuizen	16
3.3 Overige soorten	17
4 Conclusie	19
4.1 Huismus	19
4.2 Vleermuizen	19
4.3 Overige soorten	19
4.4 Vervolgstap(pen)	20
5 Bronnen	21
Bijlage 1 Overzicht waarnemingen.....	22

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

HW Wonen is een woningcorporatie die haar werkveld heeft in de Hoeksche Waard. Het verduurzamen en vitaliseren van woningen zijn twee speerpunten van de corporatie. In dit kader is de woningcorporatie voornemens om op diverse (project)locaties in de Hoeksche Waard woningen te ontwikkelen (figuur 1.1). De woningcorporatie heeft sanering- en nieuwbouwwerkzaamheden gepland aan de Laan van Westmolen 90 te Mijnsheerenland.

Omdat de beoogde sanering mogelijk leidt tot de aantasting van beschermde natuurwaarden is een oriënterend onderzoek uitgevoerd naar de potentie van de planlocatie en mogelijke negatieve effecten ten gevolge van de beoogde werkzaamheden (Soethout, 2019).

Figuur 1.1 Het plangebied is gelegen aan de Laan van Westmolen 90 te Mijnsheerenland (bron kaartmateriaal: arcgis.com).

Op basis van het oriënterende onderzoek kon de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen, nestplaatsen of een essentieel leefgebied van huismus en vleermuizen niet worden uitgesloten. Om vast te stellen of de bebouwing daadwerkelijk een functie hebben voor voren genoemde soorten was aanvullend onderzoek noodzakelijk. HW Wonen heeft Blom Ecologie B.V. verzocht dit aanvullend onderzoek uit te voeren. In voorliggende rapportage worden de bevindingen beschreven.

Onderzoeksdoel

In dit aanvullende onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen centraal gesteld:

- Zijn huismus en vleermuizen aanwezig in het plangebied?
- Op welke wijze maken de huismus en vleermuizen gebruik van het plangebied? Zijn in het plangebied nesten en/of vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig?
- Hebben de voorgenomen activiteiten een negatief effect op de voorkomende soorten en/of de functionaliteit van de nesten en/of verblijfplaatsen en leefomgeving van huismus en vleermuizen?

1.2 Plangebied

De planlocatie bestaat uit de bebouwing aan de Laan van Westmolen 90 te Mijnsheerenland (figuur 1.2). Het betreffen twee opslagschuren en een groenstrook met berken erop gesitueerd. De schuren bezitten dezelfde bouwstijl. Ze zijn beide opgetrokken uit een gemetselde stenenmuur en dragen een zadeldak bedekt met golfplaten. Het omliggende terrein bestaat met name uit woningen met voor- en achtertuinen, wegen, trottoirs, parkeerplaatsen en enkel gemeentelijke groenstroken met solitaire bomen en kleine struiken.

Figuur 1.2 De bebouwing op de planlocatie betreffen opslagschuren.

1.3 Werkzaamheden

HW Wonen is voornemens om de bebouwing aan de Laan van Westmolen 90 te Mijnsheerenland te saneren. De werkzaamheden worden geclassificeerd als sanering en nieuwbouw. De werkzaamheden zullen op hoofdlijnen bestaan uit:

- saneren van bebouwing: algemene sloopwerkzaamheden en afvoer sloopmateriaal;
- kappen van bomen: kapwerkzaamheden;
- verwijderen terreininrichting, waaronder gedeelte van het groen: graafwerkzaamheden, transport (afvoer) van materiaal en groen;
- egaliseren terrein: graafwerkzaamheden en grondtransport;
- realisatie nieuwbouw: algemene bouwwerkzaamheden;
- revitalisatie terrein en aanleg verharding: allerlei (straat- en hoveniers) werkzaamheden.

1.4 Te verwachten soorten en functies

Uit het oriënterend onderzoek (Soethout, 2019) is gebleken dat de bebouwing op de planlocatie geschikt zijn als nest van huismus en verblijfplaats van vleermuizen (tabel 1.1). De bebouwing op de planlocatie zijn als verblijfplaatsen van vleermuizen geschikt als zomer-, kraam- en paarverblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuis, laatvlieger en ruige

dwergvleermuis. De bebouwing op de planlocatie zijn ongeschikt als massawinterverblijfplaats voor vleermuizen, wegens het beperkte thermisch bufferend vermogen van de bebouwing. Daarnaast is de bebouwing geschikt als nest van overige vogelsoorten die in bebouwing nestelen (spreeuw).

Tabel 1.1 De te verwachten beschermde gebouwbewonende soorten op de planlocatie op basis van de uitgevoerde quickscan (Soethout, 2019). ¹ Betreft een inschatting op basis van de quickscan (visuele inspectie en deskstudie) gerelateerd aan de beoogde werkzaamheden (paragraaf 1.3). ² Mogelijk dienen wel mitigerende maatregelen te worden getroffen om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen, dit is dan duidelijk beschreven in de quickscan.

Soort	Potentie	Overtreding Wet nb ¹
Huismus	Ja	Mogelijk
Gierzwaluw	Nee, geen geschikte openingen	Nee ²
Vleermuizen	Ja	Mogelijk
Gewone dwergvleermuis	Ja	Mogelijk
Ruige dwergvleermuis	Ja	Mogelijk
Laatvlieger	Ja	Mogelijk
Gewone grootoorvleermuis	Ja	Mogelijk
(Massa)winterverblijfplaats gewone dwergvleermuis	Nee, geen thermische stabiliteit	Nee ²
Spreeuw (cat. 5)	Ja	Mogelijk
Huiszwaluw (cat. 5)	Nee, geen overstek	Nee ²
Steenmarter	Nee, geen geschikte openingen	Nee ²

Figuur 1.3 Middels openingen in de boeiboorden en tussen gevel en boeiboord kunnen vleermuizen toegang krijgen tot potentiële verblijfplaatsen in de bebouwing.

1.5 Kader Wet natuurbescherming

De soortenbescherming van Wet natuurbescherming valt op grond van internationale verdragen en nationaal beschermde soorten, uiteen in drie verschillende beschermingsregimes. Deze beschermingsregimes betreffen de Vogelrichtlijn (art. 3.1), Habitatrichtlijn (art. 3.5) en de nationaal beschermde soorten (art. 3.10). De bescherming van de huismus valt onder de vogelrichtlijn. Binnen de Vogelrichtlijn wordt onderscheid gemaakt tussen soorten waarvan het leefgebied en de nestplaats jaarrond beschermd zijn en de overige broedvogels waarvan de nestplaats en het leefgebied enkel beschermd zijn tijdens de broedperiode. Vleermuizen vallen onder de bescherming van de Habitatrichtlijn. Naar aanleiding van de beoogde werkzaamheden (paragraaf 1.3) kan overtreding van de volgende verbodsbepalingen optreden:

Wnb, art 3.1 lid 2 en 4 (Vogelrichtlijnsoorten)

Lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid (huismus) te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels (huismus) weg te nemen.

Lid 4: Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.

Wnb, art 3.5 lid 2 en 4 (Habitatrichtlijnsoorten)

Lid 2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren

Lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid (alle vleermuissoorten) te beschadigen of te vernielen.

2 Methode

2.1 Theoretisch kader

Ten behoeve van ecologische onderzoek naar een aantal beschermde soorten in Nederland zijn door experts richtlijnen opgesteld. Deze richtlijnen zijn in zekere mate juridische kaders gaan vormen bij de toetsing van onderzoeken op juistheid en volledigheid. Voor de huismus zijn deze richtlijnen vastgelegd in het Kennisdocument (BIJ12, 2017). Voor vleermuizen geldt het Vleermuisprotocol (NGB, 2017) als richtlijn. De richtlijnen worden met enige regelmaat door de opstellers geëvalueerd en indien noodzakelijk aangepast. De uitgangspunten zoals deze zijn geformuleerd in de richtlijnen vormen de basis voor het soortspecifieke onderzoek wat wordt uitgevoerd door Blom Ecologie B.V. In tabel 2.1 wordt voor de desbetreffende beschermde gebouwbewonende soorten beknopt weergegeven wat de onderzoeksperioden en methode zijn.

Tabel 2.1 Samenvatting van de uitgangspunten ten behoeve van huismus- en vleermuisonderzoek zoals deze zijn geformuleerd in het Kennisdocument huismus (BIJ12, 2017), en het Vleermuisprotocol (NGB, 2017).

Huisumus
<i>Nest:</i> Aantoonbaar door: - Visueel onderzoek in periode 1 april t/m 15 mei (2x veldbezoek avond/ochtend) - Visueel onderzoek in de periode 10 maart t/m 20 juni (4x veldbezoek avond/ochtend) - Inspectie (oplichten dakpannen) in de periode 15 september/1 maart (1x veldbezoek) <i>Functioneel leefgebied:</i> Bestaat met name uit foerageer en slaapplekken. Wordt vastgesteld door waarnemingen en gedrag van alle aanwezige huismussen. (Kennisdocument huismus BIJ12)
Vleermuizen
<i>Kraamverblijfplaats:</i> Aantoonbaar door onderzoek in de periode (10 mei) 15 mei t/m 15 juli (20 juli) (2x veldbezoek). Indien meerdere soorten worden meegenomen kan het aantal veldbezoeken oplopen tot 3. Onderzoek is visueel en gericht op in- of uitvliegende individuen. Onderzoek wordt uitgevoerd m.b.v. een batdetector. <i>Zomerverblijfplaats:</i> Aantoonbaar door onderzoek in de periode (1 april) 15 mei t/m 15 augustus (1 december) (2x veldbezoek). De periode is sterk afhankelijk van de soort, indien meerdere soorten worden meegenomen kan het aantal veldbezoeken oplopen tot 3. Onderzoek is visueel en gericht op in- of uitvliegende individuen. Onderzoek wordt uitgevoerd m.b.v. een batdetector. <i>Paarverblijfplaats:</i> Aantoonbaar door onderzoek in de periode (15 juli) 15 augustus t/m 1 oktober (1 november) (2x veldbezoek). De periode is sterk afhankelijk van de soort, indien meerdere soorten worden meegenomen kan het aantal veldbezoeken oplopen tot 3. Onderzoek is visueel en gericht op in- of uitvliegende individuen, territoriaal gedrag en sociale geluiden. Onderzoek wordt uitgevoerd m.b.v. een batdetector. <i>Vervolg op volgende pagina</i>

Winterverblijfplaats:

Onvolledig inspecteerbare winterverblijfplaatsen kunnen voor de gewone dwergvleermuis onderzocht worden door zwermbezoeken in de periode 1 augustus t/m 10 september (2x veldbezoek). Onderzoek wordt uitgevoerd met een batdetector eventueel in combinatie met een warmtebeeldcamera. Voor overige soorten met inspecteerbare verblijfplaatsen 1 locatie bezoek in de periode 1 december t/m 1 maart.

Essentieel foerageergebied¹:

Aantoonbaar door onderzoek in de periode (1 april) 15 april t/m 1 oktober (1 november) (2x veldbezoek). De periode is sterk afhankelijk van de soort, indien meerdere soorten worden meegenomen kan het aantal veldbezoeken oplopen tot 3. Onderzoek is visueel en gericht op foeragerende individuen. Onderzoek wordt uitgevoerd m.b.v. een batdetector.

Essentiële vliegroute¹:

Aantoonbaar door onderzoek in de periode (1 april) 15 april t/m 1 oktober (1 november) (2x veldbezoek). De periode is sterk afhankelijk van de soort, indien meerdere soorten worden meegenomen kan het aantal veldbezoeken oplopen tot 3. Onderzoek is visueel en gericht op migrerende individuen. Onderzoek wordt uitgevoerd m.b.v. een batdetector eventueel in combinatie met een zaklamp of warmtebeeld.

(Kennisdocument gewone dwergvleermuis, BIJ12 & Vleermuisprotocol, maart 2017)

¹ Onder een essentieel foerageergebied wordt verstaan een foerageergebied dat van wezenlijk belang is voor het functioneren van de voortplantingsplaats of rustplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om eventuele aantasting daarvan op te vangen. Onder een essentiële vliegroute wordt verstaan een vliegroute die van wezenlijk belang is als er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de voortplantingsplaats of rustplaats een essentieel foerageergebied te bereiken of omvliegen vanuit de voortplantingsplaats of rustplaats naar een essentieel foerageergebied via een alternatieve route teveel energie kost (o.a. uitspraak RvS 201708426/1/R2, 3 juli 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2169).

Spreeuw (cat. 5)

De nesten van spreeuw (cat. 5) zijn jaarrond beschermd indien er sprake is van ecologische zwaarwegende redenen. Aanwezigheid van nesten van deze soort wordt vastgesteld door het tellen van in gebruik zijnde nesten. In praktijk gebeurt dit in de periode 1 april tot eind juli, betreffende de broedperiode. Voor de soort zijn geen richtlijnen voor inventarisatie opgesteld, maar wordt de inventarisatie uitgevoerd gedurende het aanvullende onderzoek naar overige jaarrond beschermde broedvogels.

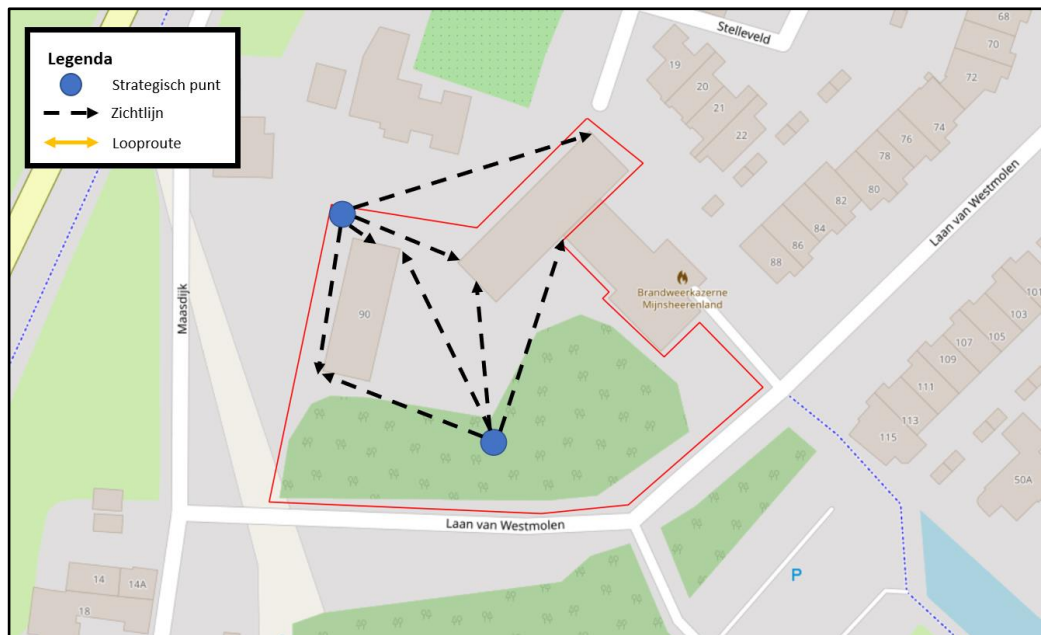
2.2 Praktische uitvoering

De praktische uitvoering valt uiteen in standaardprocedure tijdens elk veldbezoek, de reactieve onderzoekswijze die gehanteerd wordt en, indien van toepassing, de aanvullende onderzoeksmethodes.

Procedure

Op basis van de te verwachten soorten en de relatieve potentie voor deze soorten binnen het plangebied wordt het aanvullende onderzoek ingericht. Voorafgaand aan de daadwerkelijke uitvoering wordt bekeken vanaf welke posities de planlocatie (gevels/daken/dakranden met potentie) het meest efficiënt (strategisch) kan worden onderzocht.

De strategische punten, looproute en zichtlijnen zijn afhankelijk van de aanwezigheid van schuttingen, struiken/bomen, verlichting en diverse typen van bebouwing. Tevens zijn deze afhankelijk van de te onderzoeken soortgroep. In figuur 2.1 worden de strategische punten en de meest gebruikte looproutes weergegeven.

Figuur 2.1 Overzicht van de strategische punten en de meest gebruikte looproutes op de planlocatie.

De procedure tijdens ieder veldbezoek is als volgt:

1. Bepalen strategische punten voorafgaand aan start onderzoek.
2. Overleg met collega('s) over bezetting strategische punten en looproutes. Als het een vervolgronde betreft worden de resultaten van de eerdere rondes hierin meegenomen;
3. Controle gevels op aanwezigheid van uitwerpselen onder en/of tegen de gevels. Eventueel navraag bij bewoners op (recente) activiteit van huismus en vleermuizen¹;
4. Start/uitvoering onderzoek/bezetting strategische punten en uitvoering conform reactieve onderzoekswijze;
5. Afronding onderzoek, bespreken met collega('s) van tussentijds resultaat, eventuele onduidelijkheden over verblijfplaatsen en waarnemingen worden in dit stadia goed ondervangen.

¹Op basis van uitwerpselen kan vaak een goede eerste indruk worden verkregen waar grotere verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn.

Reactieve onderzoekswijze

Binnen de kaders van het Kennisdocument en het Vleermuisprotocol (tabel 2.1) is de onderzoekswijze vormvrij. Afhankelijk van omstandigheden zoals de relatieve potentie, ervaring, moment van onderzoek het aantal onderzoekers, en dergelijke, worden door de diverse onderzoeksbureaus op verschillende wijze onderzoek uitgevoerd. Aangezien de te onderzoeken soorten veelal voorkeur hebben voor bepaalde type verblijfplaatsen en leefgebied wordt door Blom Ecologie B.V. reactief onderzoek uitgevoerd. Dit type onderzoek houdt vast aan strategische punten en looproutes waarbij het geobserveerde gedrag van de te onderzoeken soort en de lokale omstandigheden leidend zijn voor de keuze van de strategische punten of looproute en de verblijfsduur per punt.

De strategische punten worden bepaald op locatie voorafgaand aan de start van een onderzoek door een visuele beoordeling op de actuele potentie voor de soort in kwestie. Deze punten kenmerken zich door goed overzicht binnen het plangebied en zicht op zoveel mogelijk potentiële in- of uitvliegopeningen. Voor huismus geldt dat deze strategische punten veelal liggen nabij geschikt leefgebied.

Tijdens het aanvullend onderzoek huismus wordt met name gebruik gemaakt van strategische looproutes waarbij alle potentiële nesten gedurende het veldbezoek visueel gecontroleerd worden. Hierbij wordt specifiek gelet op de aanwezigheid van territoriaal gedrag, het gebruik van het leefgebied en het in/uit vliegen uit de nesten. Een onderzoek in de avond wordt afgerond rond zonsondergang. Indien dan nog activiteit van de huismus is binnen het plangebied loopt het onderzoek door totdat er geen waarneembare activiteit van huismus meer is binnen het plangebied. In geval van een ochtendbezoek wordt het veldbezoek 45 minuten tot 1 uur na zonsopkomst opgestart.

Het aanvullend onderzoek vleermuizen wordt uitgevoerd door een combinatie van strategische punten en looproutes. Tijdens het eerste veldbezoek (zowel in het voorjaar als najaar) worden strategische punten ingenomen. Op het moment dat er sprake is van uitvliegende vleermuizen beweegt de onderzoeker zich in tegenovergestelde richting (dus de vleermuis tegemoet) naar het volgende strategische punt om zo een eventueel tweede of daaropvolgende uitvliegend individu, en uiteindelijk zo mogelijk de kolonieverblijfplaats, te lokaliseren. Hierbij blijft de nadruk op de bebouwing die binnen het plangebied vallen. Tijdens de vervolgonderzoeken wordt per seizoen de strategische punten ingenomen waar op dat moment de hoogste trefkans is. Afhankelijk van het doel van het aanvullend onderzoek (e.g. kraamverblijfplaatsen, functioneel leefgebied e.d.) wordt de nadruk gelegd op strategische punten (zomerverblijfplaatsen, vliegroutes) of strategische looproutes (paarverblijfplaatsen, winterzwermverblijfplaatsen).

Voor alle onderzoeken geldt dat tijdens de rondes de keuze van strategische punten en/of looproutes beïnvloed worden door veranderende omstandigheden. Dit kan zijn een plotselinge verandering van windrichting, sterke toename of afname van windkracht, defecte straatverlichting en dergelijke. Het aantal factoren die bepalen waarom een onderzoeker juist de ene richting meer op kijkt dan de andere of er juist voor kiest af te wijken van een gebruikelijke route (door bijv. buurtbewoners die de onderzoeker aan de praat houden, bewoners die honden uitlaten of dergelijke) zijn niet of nauwelijks definieerbaar.

De wijze van onderzoek verschilt, met in achtname van de randvoorwaarden van het Vleermuisprotocol en het Kennisdocument, dus per datum, per loopronde en per moment. Er is derhalve geen sprake van vaste transecten maar veel eerder van diverse looproutes naar strategische punten waarbij de frequentie van stilstaan en beweging afhankelijk zijn van de omstandigheden op dat moment.

2.3 Inventarisaties

Veldbezoeken

De planlocatie is 7x bezocht door medewerkers van Blom Ecologie B.V. (tabel 2.2). Tijdens deze bezoeken zijn de planlocatie en de directe omgeving onderzocht op de aanwezigheid van huismus en vleermuizen. Tijdens het onderzoek is met name gelet op nestindicerend gedrag van huismus alsmede foeragerende/communicerende vleermuizen. Tevens is gelet op de veelgebruikte structuren door huismus en vleermuis voor het bepalen van het functioneel leefgebied.

Tabel 2.2 Veldbezoeken op de planlocatie, met per veldbezoek welke functies onderzocht worden en het aantal waarnemers dat is ingezet. De weersomstandigheden voldeden aan de minimumcriteria zoals opgenomen in het Kennisdocument huismus en het Vleermuisprotocol (2017).

Veldbezoek	Functie	Aantal pers.	Datum	Zon ▼ ▲	Tijd	Weersomstandigheden
Huismus 1	Nest + leefgebied	1	05-04-2019	07.07	07.45-10.00	2/8, droog, 0-1 Bft, 3°C
Huismus 2	Nest + leefgebied	1	16-04-2019	20.30	18.00-20.15	8/8, droog, 1-2 Bft, 17°C
Vleermuizen 1	Kraam + zomer	2	04-06-2019	21.53	21.45-00.30	8/8, droog, 1-2 Bft, 21°C
Vleermuizen 2	Kraam + zomer	2	11-07-2019	21.58	21.45-00.30	3/8, droog, 1-2 Bft, 20°C
Vleermuizen 3	Zomer	1	30-07-2019	06.04	03.00-06.15	7/8, droog, 1-2 Bft, 15°C
Vleermuizen 4	Paar	1	19-08-2019	20.56	20.45-00.30	4/8, droog, 2-3 Bft, 17°C
Vleermuizen 5	Paar	1	10-09-2019	20.08	20.00-23.45	0/8, droog, 0 Bft, 14°C

Gebruikte materialen

Het huismus onderzoek is uitgevoerd met behulp van een verrekijker. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van een verrekijker en batdetector, type Petterson 240x. Dit type batdetector is *heterodyne* en heeft een *time expansion* functie. De *time expansion* functie maakt het mogelijk de geluidopnames te vertragen waardoor nauwkeurige analyse van de hoogfrequent geluiden uitgevoerd kunnen worden. Geluidswaarnemingen zijn eventueel opgenomen met een opnameapparaat van het merk Roland, type R-07. Indien inventarisatie in het veld niet mogelijk was zijn geluiden geanalyseerd met behulp van de software BATSOUND.

3 Resultaten

3.1 Huismus

Waarnemingen en aantallen

Tijdens de onderzoek rondes zijn geen huismussen (*Passer domesticus*) waargenomen. Er zijn geen individuen aangetroffen binnen het plangebied.

Nesten

Gedurende het onderzoek zijn geen nesten van de huismus vastgesteld.

Functioneel leefgebied

Er is geen functioneel leefgebied van de huismus vastgesteld.

Figuur 3.1 Overzicht van de nesten en het functioneel leefgebied van huismus op de planlocatie en in de directe omgeving hiervan (verantwoording: het kaartmateriaal is vervaardigd in QGIS).

3.2 Vleermuizen

Waarnemingen, soorten en aantallen

Tijdens de onderzoeksrondes zijn in totaal een tweetal soorten waargenomen binnen of in de directe nabijheid van het plangebied (tabel 3.1). Waargenomen soorten betreffen de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). De meest waargenomen soort betrof de gewone dwergvleermuis. Tijdens de voorjaarsrondes zijn 5 individuen waargenomen, tijdens de najaarsrondes betrof dit circa 3 individuen. Gedurende piekmomenten waren er circa 3 individuen tegelijkertijd aanwezig op en rond het plangebied.

Tabel 3.1 Waarnemingen en aantallen van vleermuizen gedurende de veldbezoeken.

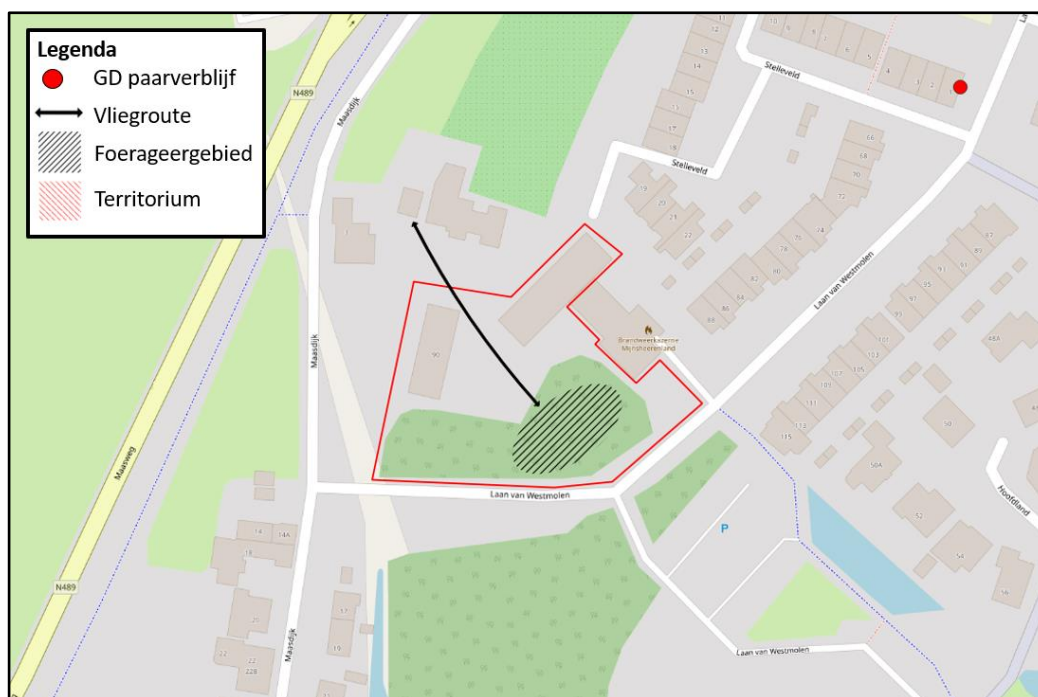
Veldbezoek	Soort	Aantal	Gedrag
Vleermuis 1 04-06-2019	Gewone dwergvleermuis	3	Foeragerend
	Gewone dwergvleermuis	2	Passerend
	Laatvlieger	1	Passerend
Vleermuis 2 11-07-2019	Gewone dwergvleermuis	3	Foeragerend
	Gewone dwergvleermuis	3	Passerend
	Laatvlieger	1	Passerend
Vleermuis 3 30-07-2019	Gewone dwergvleermuis	3	Foeragerend
	Gewone dwergvleermuis	1	Passerend
Vleermuis 4 19-08-2019	Gewone dwergvleermuis	2	Foeragerend
	Gewone dwergvleermuis	1	Passerend
Vleermuis 5 10-09-2019	Gewone dwergvleermuis	1	Paarverblijfplaats vastgesteld
	Gewone dwergvleermuis	1	Passerend

Verblijfplaatsen

Gedurende het onderzoek is 1 paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze is ten noordoosten gesitueerd buiten het plangebied. Daarnaast zijn veelvuldig vleermuizen waargenomen in de nabijheid van de bebouwing rondom de Maasdijk 3. Het is aannemelijk dat hier een kleinschalige kraamverblijfplaats of zomerverblijfplaats (circa 3 tot 5 individuen) aanwezig is, maar deze is niet exact gedefinieerd. De exacte vindplaats van de verblijfslocaties zijn weergegeven in tabel 3.2. In figuur 3.2 worden de ruimtelijke spreiding van de verblijfslocaties weergegeven. In bijlage 1 is een grotere afbeelding met een totaaloverzicht van alle aanwezige soorten opgenomen.

Tabel 3.2 Overzicht waargenomen verblijfplaatsen van vleermuizen. Per type verblijfplaats wordt de functie, het aantal individuen en de omschrijving van de locatie benoemd. GD = gewone dwergvleermuis.

Adres	Soort	Functie	Aantal	Omschrijving
Stelleveld 1	GD	Paar	1	kantpan

Figuur 3.2 Overzicht van de verblijfslocaties, foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen op de planlocatie en in de directe omgeving hiervan (verantwoording: het kaartmateriaal is vervaardigd in QGIS).

Vliegroutes en foerageergebieden

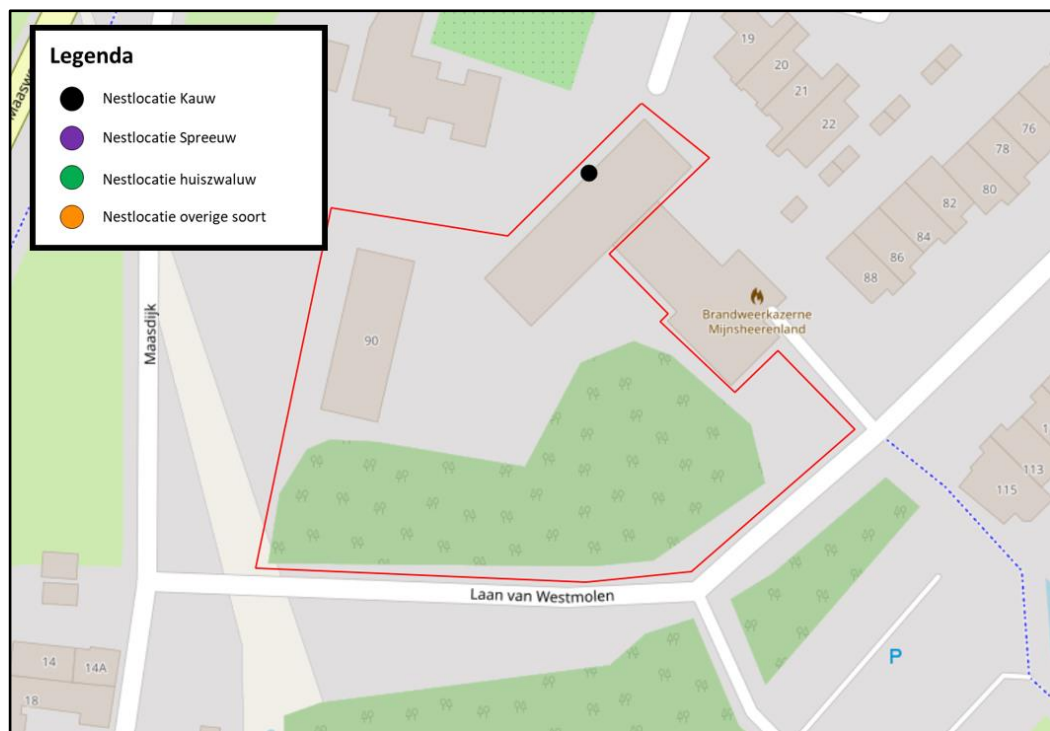
Gedurende het vleermuisonderzoek is geen essentiële vliegroute en foerageergebied vastgesteld. De berken op de planlocatie worden wel regelmatig gebruikt als foerageergebied door gewone dwergvleermuizen (gemiddeld 2 tot 3 individuen, circa 1 uur lang per veldbezoek). Op basis van het aantal waargenomen individuen is er geen sprake van een zeer belangrijke vliegroute of foerageergebied. Gezien de relatief lage aantallen gewone dwergvleermuizen zijn de groenstructuren binnen het plangebied niet van essentieel belang is voor vleermuizen. Daarnaast zijn er direct ten zuiden ruime hoeveelheden alternatief foerageergebied aanwezig.

3.3 Overige soorten

Naast de te onderzoeken soorten waarvoor het voorliggend onderzoek is uitgevoerd zijn tijdens de veldbezoeken overige soorten waargenomen. De volgende vogelsoorten zijn gedurende de veldbezoeken waargenomen: buizerd, gaai, grote bonte specht, houtduif, kauw, koekoek, koolmees, merel, pimpelmees, roodborst, tjiftjaf, Turkse tortel, winterkoning en zanglijster. Deze waarnemingen bestaan met name uit overvliegende, rustende of foeragerende vogels. Er is één kauwnest waargenomen in de noordelijke schuur binnen het plangebied (figuur 3.4). In bijlage 1 is een grotere afbeelding met een totaaloverzicht van alle aanwezige soorten opgenomen.

Tabel 3.3 Locaties nesten en verblijfplaatsen van overige soorten. Per soort wordt het beschermingsregime weergegeven. VRL: vogelrichtlijn (Wnb, art. 3.1).

Omschrijving	Soort	Aantal	Bescherming
noordelijke schuur	kauw	1	VRL

Figuur 3.4 Overzicht van de nesten van overige soorten op de planlocatie en in de directe omgeving hiervan (verantwoording: het kaartmateriaal is vervaardigd in QGIS).

4 Conclusie

4.1 Huismus

In de periode april 2019 is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van de huismus aan de Laan van Westmolen 90 te Mijnsheerenland. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in het Kennisdocument huismus (BIJ12, 2017a).

Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de bebouwing op de planlocatie geen nesten biedt voor de huismus. Er zijn geen huismusnesten gedefinieerd. De planlocatie maakt geen onderdeel uit van het functioneel habitat.

De beoogde renovatie leidt niet tot overtreding van een verbodsbepaling van de Wet natuurbescherming art 3.1, lid 2. Tevens leidt de beoogde ingreep niet tot overtreding van Wet natuurbescherming art 3.1, lid 4 (verstoring met een wezenlijke invloed op de gunstige staat van instandhouding). Er hoeft inzake de huismus geen ontheffing van de Wet natuurbescherming voorhanden te zijn alvorens vorengenoemde ingreep uitgevoerd kan worden.

4.2 Vleermuizen

In de periode juni – september 2019 is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vleermuizen aan de Laan van Westmolen 90 te Mijnsheerenland. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in het Vleermuisprotocol (NGB, 2017).

Tijdens het onderzoek is 1 verblijfplaats van een gewone dwergvleermuis vastgesteld buiten de planlocatie. Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de bebouwing op de planlocatie geen functie hebben voor de vleermuizen als vaste rust- en verblijfplaats. De berken maken in beperkte mate onderdeel uit van het functioneel habitat (foerageergebied). Als gevolg van de beoogde werkzaamheden worden enkele bomen gekapt, maar gaat gezien de ruime hoeveelheid alternatief foerageergebied geen essentieel functioneel leefgebied verloren.

De beoogde renovatie leidt niet tot overtreding van een verbodsbepaling van de Wet natuurbescherming art 3.5, lid 4 (wegnemen vaste rust- en/of verblijfplaatsen). Er is geen sprake van het wegnemen van essentieel leefgebied. Indien er maatregelen worden getroffen met betrekking tot de werkuren en lichtverstoring leiden de renovatiewerkzaamheden niet tot overtreding van Wet natuurbescherming art. 3.5, lid 2. Er hoeft inzake vleermuizen geen ontheffing van de Wet natuurbescherming voorhanden te zijn alvorens ingreep uitgevoerd kan worden.

4.3 Overige soorten

Het onderzoek beperkte zich in beginsel tot het vaststellen van de aan- dan wel afwezigheid van huismus en vleermuizen. Tijdens het onderzoek is tevens gelet op nesten en/of verblijfloccaties van andere soorten. Er is 1 kauwennest aangetroffen in de noordelijke schuur op de planlocatie. Deze gaat verloren bij de beoogde sanering. Zoals beschreven staat in de Vogelrichtlijn zijn alle vogels in Nederland beschermd tijdens het broedseizoen (indicatief betreft dit de periode 15 maart t/m 15 juli).

Om overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen dienen werkzaamheden die mogelijk leiden tot verstoring of aantasting van nesten buiten het broedseizoen uitgevoerd te worden.

4.4 Vervolgstep(en)

Voor de uitvoering van de renovatiewerkzaamheden is geen ontheffing nodig van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming.

5 Bronnen

BIJ12, 2017a. Kennisdocument huismus, *Passer domesticus*. BIJ12, Utrecht

BIJ12, 2017c. Kennisdocument gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. BIJ12, Utrecht

BIJ12, 2017d. Kennisdocument ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. BIJ12, Utrecht

NGB, Zoogdiervereniging en GaN, 2017. Vleermuisprotocol, versie maart 2017

Soethout, J.E, 2019. Quicksan flora fauna nieuwbouwprojecten 2019 Hoeksche Waard – HW Wonen. Oriënterend onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming, rapportage 9 mei 2019. Blom Ecologie B.V., Waardenburg.

Gebruikte websites

www.arcgis.nl

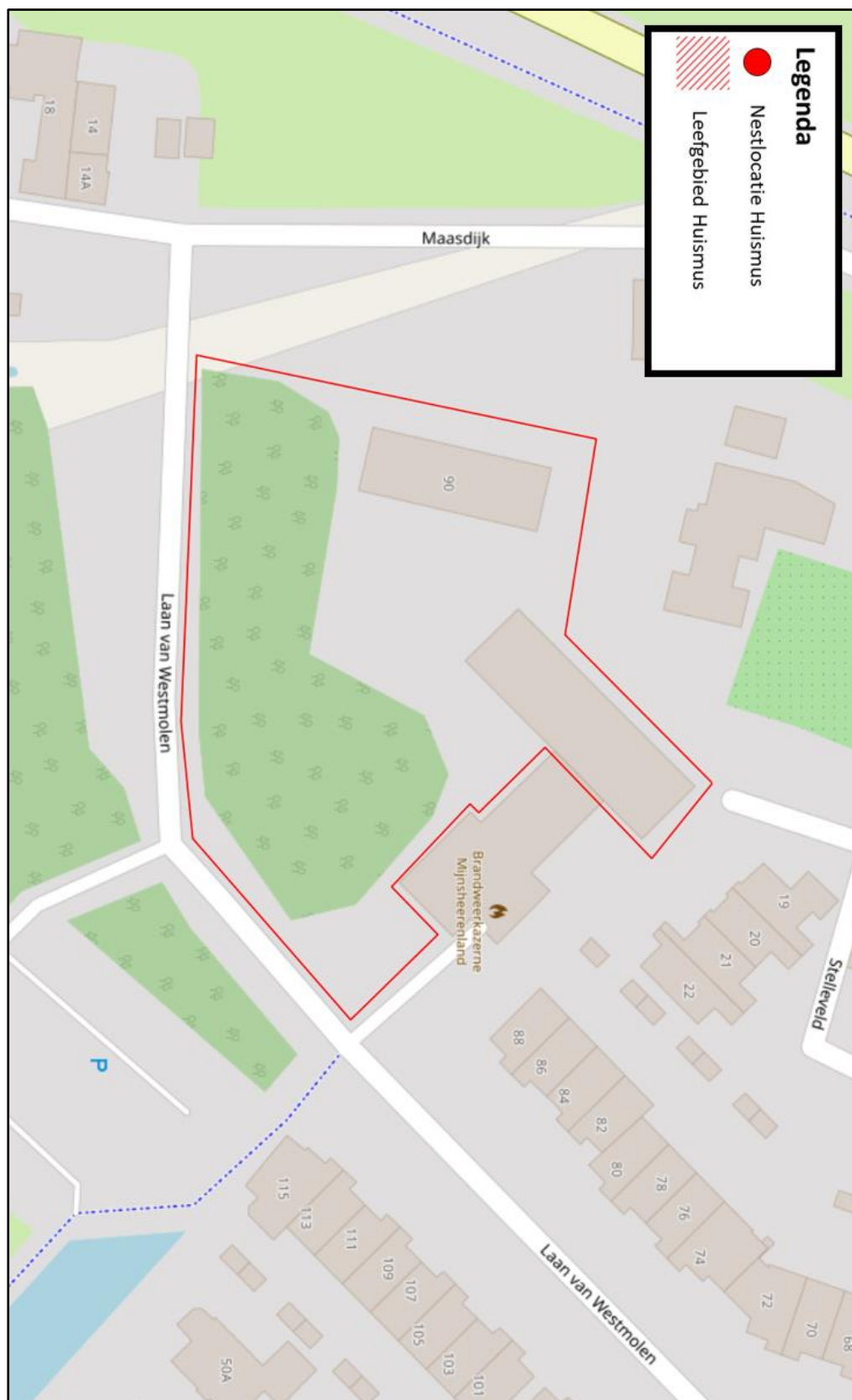
www.ruimtelijkeplannen.nl

www.sovon.nl

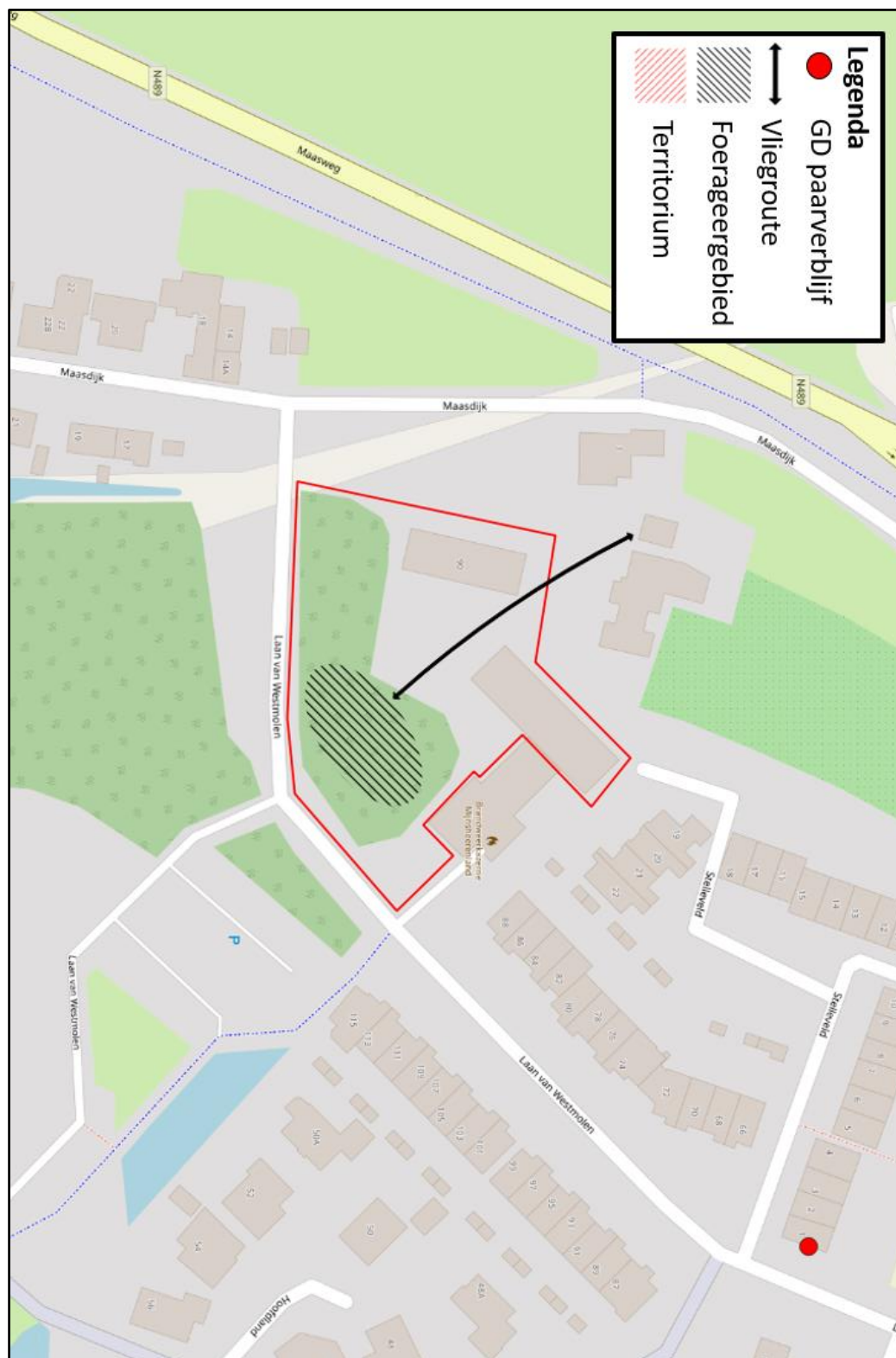
www.vleermuisprotocol.nl

www.zoogdiervereniging.nl

Bijlage 1 Overzicht waarnemingen

Figuur 1 *Overzicht van de nesten en het functioneel leefgebied van huismus op de planlocatie en in de directe omgeving hiervan (verantwoording: het kaartmateriaal is vervaardigd in QGIS).*

Figuur 2 Overzicht van de verblijfslocaties van vleermuizen, foerageergebied en vliegroutes op de planlocatie en in de directe omgeving hiervan (verantwoording: het kaartmateriaal is vervaardigd in QGIS).

Figuur 3 Overzicht van de nesten van overige soorten op de planlocatie en in de directe omgeving hiervan (verantwoording: het kaartmateriaal is vervaardigd in QGIS).

